

A ZENTAI KÓRHÁZ RÖVID TÖRTÉNETE (1826–1994)

A XIX. század kezdetén a település lakosságának gyarapodása és az ott uralkodó szociális és egészségügyi állapotok felvetették egy kórház alapításának a szükségességét. A kor szokásainak megfelelően 1826-ban Kórházi Alapot hoztak létre, amelybe a kórház létesítésére szánt – különböző forrásokból: rendezvények bevételéből, adakozásokból és adományokból származó – összegeket gyűjtötték. 1834 végére az Alapban összesen 2880 korabeli forint gyűlt össze.

Ez az összeg azonban még kevésnek bizonyult a kórház megalapításához. Ekkor Kolonits László zentai plébános¹ – aki már korábról is a zentai kórházalapítás fő szorgalmazója volt – döntő lépésére szánta el magát. A Pivar testvérektől megvásárolta a telket,² melyen két épület is állt, és az 1833. december 8-án megtartott közgyűlésen a községnek ajándékozta azt. A nagylelkű ajándék birtokában a közgyűlés a következő határozatot hozta:

„1833 ik Esztendei December 8 án [...]

5-ik sz.

Előterjesztette a helybéli Tanács, hogy igen Tisztelendő Kolonits László Plébános Úr a Községnek már jó idő óta tzelzot intézetét hogy a vagyontalan – szüleikben vagy magzattyaikban gyámoló nélkül szükölködő nyomorult beteg utszai koldulásra alkalmatlan helybéli lakosok számára Kórházat állítson – az erre részint a Község, és Tavaly az olvasó Társaság által tartott Tántz mulattságok jövedelmeiből gyűjtött Tőke pénz egész meg kímélésével és takarításával jóltevőleg meg előzven – a Pivar Testvérek házát minden ahoz tartozandó hasznos épületekkel, és téres udvarral együtt 1250 fton megvén a Községnek Kórházul ajándékozta, s egyszersmind azok táplálására, és egyéb szüksegeik fedezésére évenként 130 fton v. p. ajánlott.

A fenn tisztelt Plébános Úr jótétemény és ajándékát ezen Község illő hálával, és köszönettel fogadván, és ezt ezen Könyvben örök emlékezetül feljegyeztetni rendelvén – a Helybéli Tanácsot oda köteli, hogy először is a Kórház felvigyázójáról és gondviselőjéről gondoskodván, ezen Község Tagjait ezen Kórház 12 személyre házi butorral leendő fel készítésére – a Kórházbéliek esztendei táplálására, és mindenek ellátására szükséges adakozásokra felszólítván intézkedésről az adakozók neveivel annak idejében tudósítását adgya.”³

¹ Kolonits László (Csanak, 1769. július 12. – Zenta, 1857. február 1.) 1819 és 1857 között zentai plébános, pappá szentelték 1795-ben.

² A mai Branko Radičević és Laza Lazarević utcák déli sarkán.

³ Idézi Čurčić–Tari–Vigh, 77–78.

Az így létrejött zentai kórház a Bácskában az első ilyen jellegű intézmény volt, de a mai Vajdaság területén – a működését 1803-ban megkezdő pancsovai mögött – is az előkelő másodiknak számított.

A kórház 1840-ben Szent László⁴ nevét vette fel. A névadásról Dudás Andor – volt városi tanácsnok és történétíró – 1942. szeptember 8-ai keltezésű levelében ezt írta:

„Végre megtaláltam történeti feljegyzéseim között a zentai közkórházra vonatkozó adatokat, a legrégebbieket. Zenta mezőváros (oppidium) 1840. március 8-ikán tartott közgyűlésén elhatározta, hogy a Kollonits László zentai prepost-plébános által a Régi kórház utcában, a Pivar-féle telken 1834-ben alapított ispotályt ezentúl Szent László király és alapító emlékére is Szent László kórháznak fogja nevezni, és az olajba festett képet, mely a szentet ábrázolja, örök időkre a kórházban kifüggeszteni rendeli el, mely képet Zenta fia, akkor még növendék pap, Benedek Elek ajándékozott a városnak. Ezt a képet én (Dudás Andor) többször láttam a kórház folyosóján kifüggesztve, de hogy jelenleg hol van, nem tudom. Kívánatos volna a történelmi értékkel bíró képet felkutatni.”⁵

Kezdetben a zentai kórház – az Európa-szerte működő intézményekhez hasonlóan – az emberbaráti szeretet gyakorlati megnyilvánulását képezte, hiszen „szolgáltatásait” – amelyek lényegileg csupán a betegápolásra korlátozódtak – zömeében az elhagyott, nincstelen betegek vették igénybe. Az „ispotály” gyakorlatilag az aggok és gyógyíthatatlan betegek aziluma volt.

Amennyiben a beteg vagyontalan volt, kérvényeznie kellett a kórházi költségek elengedését – a vagyonos betegeknek fizetniük kellett.

A kórház fenntartását főleg adakozásból biztosították: az adományok lehettek természetbeni vagy pénzádományok. Ezenkívül még számíthattak a városi rendőrség által behajtott pénzbüntetések bizonyos százalékára, a városi és az egyházi kórházi alapok kamataira, az önfizető betegek befizetéseire, a jótékonyági rendezvények során befolyt összegekre, valamint a város anyagi támogatására.

Az orvosi szolgálatot 1834-ben Erős László „orvosdoctor” látta el Buday István „seborvos” segítségével. Az élelmezést, a takarítást és a betegápolást mindössze egyetlen személy végezte.

⁴ A kórház névadója, I. (Szent) László 1046-ban Lengyelországban látta meg a napvilágot I. Béla magyar király és Richeza lengyel hercegnő második fiaként. 1077 és 1095 között uralkodott: roppant szigorú, de igazságos király volt. 1091-ben meghódította Horvátországot. Uralkodásának idején, 1083-ban avatták az első magyar szenteket: Gellért püspököt, I. Istvánt, Imre herceget, András és Benedek bencés rendi szerzeteseket. 1095-ben hunyt el Nyitrán, 1192-ben avatták szentté.

⁵ Idézi Čurčić–Tari–Vígh, 11.

1836-tól Wechsler Józsu a „seborvos” is szolgálatba állt. Az első igazi diplomás orvos, Csendits József 1838-ban érkezett Zentára, ahol mint „főorvos” Wechsler és a szintén „seborvos” Zsivkovits Mihály segítségével látta el a kórházi teendőket.

Egy új kórház építésének gondolata már 1857-ben felmerült, de a hivatalos előterjesztést csak 1870. augusztus 7-én tette meg Nikolits András városi képviselő:

„...már korábban szükség lett volna a városnak egy rendes kórházi épületről gondoskodni, mivel a jelenlegi épület csakis ideiglenes használatul jelöltetett ki annak idején kórházi helyiségül, míg arra alkalmasabb, tágasabb helyiséget a város ki nem szemel. S minthogy azt látja, hogy a jelenlegi kórház évi javíttatása tetemes összegbe kerül, melyet egy olyan rozszant épület meg sem érdemel, ezért gazdaságosság szempontjából ajánlja, hogy a város építsen egy, a jelen szükségleteknek és igényeknek megfelelő kórházat s e tekintetben utasíttassék a városi mérnök, hogy egy tervet készítsen.”⁶

A kórház 1872. november 4-e és 1873. február 13-a között átköltözött az Óvoda utcai⁷ új épületbe, amelyet eredetileg óvodának szántak: itt 30 ágyat rendeztek be. Noha a városi tanács csupán két évre tervezte, hogy az intézmény itt működjön, az ideiglenes megoldás 70 évre sikeredett!

Hamarosan kiderült, hogy az Óvoda utcai épület nem lehet végső megoldás a kórház elhelyezésére. A városi képviselő-testület 1886. március 13-ai ülésén határozatot hozott a kórház kérdésében:

„...A városi képviselő-testület maga is tudatával bír annak, hogy e város egy, a mai kor követelményeihez megfelelő városi kórház szükséges, melynek létrehozása eddigelé nem a város akaratánál, hanem a mostoha körülményeknél fogva szenvedett halasztást; teljesen osztja tehát a közgyűlés a kérelmezők nézetét, és ennél fogva elvileg kimondja, miszerint egy, a város népességének, tekintélyének és a kor kívánalmainak teljesen megfelelő kórház mielőbbi létesítését egyik első feladatának tartja, mivel azonban ily korszerű kórháznak a város mely részébeni felállítási helyére, épületének célszerű beosztására, berendezésére és felszerelésére, valamint egészségügyi és ápoló személyzetének számára, legfőképpen pedig a mindezekre szükséges költségek honnan leendő előállítására nézve körültekintő – a kivített biztosító és eredményhez vezető – előleges munkálat kidolgozása szükségeltetik –, ugyanazért a városi polgármester úr elnöksége alatt megbízatik az állandó közegészségügyi bizottság, miszerint mindezeknek figyelembe vétele mellett dolgozzon ki egy részletes javaslatot, szerezze be az építési tervrajzokat

⁶ Uo. 17.

⁷ Ma Fruška gora utca.

és költségvetést, majd azután javaslatát ezekkel felszerelve az építésre szükséges költségeknek honnan leendő előállításra vonatkozó véleményének nyilvánítása mellett terjessze azt a képviselői közgyűlésnek további intézkedés végett minél hamarabb elő.”⁸

Lévén, hogy a kórház ügyében a képviselő-testület határozata ellenére sem történt előrelépés, Bács-Bodrog vármegye vezetősége is hallatta hangját. A vármegye alispánja átiratában ismertette Zenta város képviselőivel az 1895 tavaszán lefolytatott kórházvizsgálat eredményét:

„Maga az épület sem felel meg hivatásának. Az abban levő 14 kisebb-nagyobb helyiség célszerűtlenül van beosztva, csak két kórterem van, melyekben a betegek minden tekintet nélkül a kór minőségére, vannak elhelyezve. A szobák és bútorok piszkosak, a folyosó járdája nyaktörő, fürdőszoba nincs, és végül az ápolás hiányos, az ápoló a betegekkel durván bánik. Miért is elrendeltetik, hogy a férfi és nőbetegek részére külön két-két kórterem álljon rendelkezésre, az elmebetegek számára pedig szintén egy külön e célra alkalmas kórszoba, továbbá egy fürdőszoba is rendeztessék be.”⁹

1899. január 1-jétől belügyminiszteri rendelettel a kórházat nyilvános jelleggel ruházták fel. Ez azt jelentette, hogy a szegény sorsú betegek kórházi ellátásának költségeit ettől kezdve az Országos Betegápolási Alap fizette. Ennek folytán a kórháznak immáron jogában állt, hogy az ország egész területéről betegeket vegyen fel, és kezelje őket.

A zentai kórház 1834 és 1941 között osztatlan, ún. vegyes kórházként működött.

Zenta vezetősége az Epreskertnek – a város déli részén, az Ada felé vezető régi országút mellett – nevezett területen 1900 és 1902 között korszerű szegényházat építtetett. Az intézmény 1902. november 1-jén kezdte meg munkáját. A szegényházi ápoltak gondozására szatmári apácákat szerződtettek. A szegényház 1920. december 9-éig működött. Ettől kezdve – lévén, hogy az I. világháború következményeként sok árva gyermek volt – az épületben 1934-ig gyermekmenhely jótékonykodott.

1941 júniusában a város vezetősége elrendelte a szegényház épületének adaptálását kórházi célokra. Ennek eredményeként 120 ágyas kórházat alakítottak ki. Az új kórházi épület keretében – amelyben 1942. január 1-jén kezdődött meg a munka – négy osztályt alakítottak ki: belgyógyászatot, sebészetet, szülészeti, és

⁸ Idézi Čurčić–Tari–Vígh, 21–22.

⁹ Uo. 26–27.

fertőző osztályt. A kórház ezeken kívül rendelkezett műtőteremmel, röntgenkabinettel és laboratóriummal is.

A kórház életében jelentős időszak volt az 1954 és 1958 közötti: ekkor épült meg a korszerű, kétszintes pavilon. Ezzel lehetővé vált, hogy bővüljön az intézmény szakmai tevékenysége: megnyílhatott a gyermekosztály, a szülészeti- és nőgyógyászati osztály, a tüdőosztály, valamint az orr-, fül- és gégeosztály, és megkezdhette munkáját a transzfúziós szolgálat, valamint a kórházi gyógyszerár is.

1968-ra megépült az új pavilon, amellyel a kórház befogadóképessége 400 ágyra bővült.

1985-ben adták át azt az új épületrészt, amelynek földszintje a rehabilitációs szolgálatnak, emeleti része pedig a kórház igazgatóságának, a kórházkönyvtárnak és a tanácsteremnek adott otthont.

1991–1992-ben került sor a sebészeti osztály újjáépítésére, 1994-ben pedig a neuropszichiátriai osztály épületét újították fel.

